

Ako vyzerá katolícka ekonomika?

John Horvat II.

13. mája 2020 ✚ *Spoločnosť* ✚ *Ekonomika a hospodárstvo*

Prívlastok „katolícka“ sa zriedka používa na opísanie ideálnej ekonomiky, akú potrebujeme. Mnohí ho považujú za obyčajné prikrášlenie, aby sa vďaka nemu voľný trh javil trochu súcitnejší. Každý vie, že bohatstvo sa tvorí v priemysle a v podnikaní. Jediným skutočným meradlom tohto bohatstva je účtovná kniha. „Katolícky“ môže byť tak nanajvýš nesmelým prídavným menom, ktoré trochu modifikuje dôležitejšie podstatné meno, ekonomiku.

Ako prvý som si uvedomil, že úlohou ekonómie ako vedy je **stanoviť normy**, podľa ktorých sa tovary a služby produkujú, vymieňajú a spotrebúvajú. Tieto normy potom majú svoj odraz v účtovných knihách. Medzi ekonomické aktivity však patria aj morálne činy vychádzajúce z našej slobodnej a racionálnej prirodzenosti a z našich emócií. Cirkev teda môže zohrávať dôležitú (hoci často skrytú) rolu pri konkrétnom fungovaní hospodárstva.

Vytváranie bohatstva v katolíckej spoločnosti

Túto skutočnosť mi pripomenula správa, ktorá podnietila tieto úvahy. Podľa správy vydané spoločnosťou Merrill Lynch v roku 2017, približne 34,2 milióna ľudí poskytuje bezplatnú starostlivosť starším ľuďom v Amerike. Väčšina týchto opatrovateľov sú rodinní príslušníci. Spolu tvoria chrbticu dlhodobého systému starostlivosti o seniorov v Spojených štátoch a každoročne poskytujú bezplatnú starostlivosť v odhadovanej výške 500 miliárd dolárov. Toto je trojnásobok sumy, akú vynakladá Medicare (pozn. prekl.: ide o program vlády USA, ktorá financuje z daní zdravotnú starostlivosť pre zhruba 30 % obyvateľov, pre osoby nad 65 rokov a zdravotne postihnutých) na dlhodobú starostlivosť.

Tento príklad riešenia súčasného hospodárskeho problému, nákladov na starostlivosť o seniorov, ma ohromil. Ide o riešenie nepeňažné, dalo by sa povedať, že takmer „stredoveké“. Aj keď určite nie všetci títo opatrovatelia sú katolíci, ich činy sú inšpirované kresťanskými čnosťami, ktoré sú odrazom charity Cirkvi a jej starostlivosti o trpiacich. Táto charita môže ľahko predstihnúť vládne programy bez toho, aby to daňovníci nejako pocítili. Poskytuje lepšiu a láskavejšiu starostlivosť, čo nepochybne pomáha formálnej ekonomike.

Práve v tomto spočívajú ohromné benefity „katolíckej ekonomiky“. V katolíckej spoločnosti je veľa sociálnych a kultúrnych štruktúr, ako sú takéto osoby opatrujúce svojich blízkych, ktoré vytvárajú obrovské hodnoty. Nepeňažné procesy nachádzajúce sa v rodine, náboženstve a v spoločenstvách sú zdrojom obrovského materiálneho a duchovného bohatstva, ktoré zväčša ostáva bez finančnej kompenzácie, účtovne sa nikde nezaznamenáva, alebo ho ani nie je možné kvantifikovať. Svätý Tomáš Akvinský nazval túto hospodársku aktivitu *economia pura*.

Moderní ekonómovia túto čisto domácu ekonomiku ignorujú, pretože ju nikde nevidia vo svojich tabuľkách. Podľa francúzskeho historika Fernanda Braudela, minimálne tretina, ak nie viac, všetkých transakcií v

moderných industrializovaných ekonomikách prebieha práve v tomto sektore.

Som presvedčený, že tieto rozsiahle sektory tvoria srdce a dušu hospodárstva a plným právom si zaslúžia vznešený prívlastok „katolícke“. Azda najproduktívnejšou vecou, ktorú môže človek urobiť pre to, aby zvýšil prosperitu, je pomôcť ekonomike, aby bola katolíckejšia.

Zdroj: commons.wikimedia.org

Definovanie takýchto oblastí

Tieto spoločenské štruktúry generujúce bohatstvo možno v katolíckej spoločnosti nájsť všade. Väčšina z nich bola v pohanskej spoločnosti neznáma a v našej novopohanskej modernej kultúre sú systematicky odmietané a znevažované.

Prvou inštitúciou je rodina založená na nerozlučnosti manželstva. Tento mimoriadne stabilný vzťah je dynamickým zdrojom nezištnej aktivity bez finančnej náhrady, ktorá svojim členom BEZPLATNE poskytuje prístrešie, výživu, vzdelanie, lásku a zdravotnú starostlivosť.

Cirkev povyšuje manželstvo na úroveň sviatosti, a tým poskytuje manželom potrebné milosti a silu, aby mohli priniesť na svet nové duše a zabezpečiť ich formáciu a vzdelávanie. Katolícka rodina sa stáva nie iba základnou spoločenskou jednotkou, ale aj jednotkou ekonomickou, ktorá vytvára a rozdeľuje bohatstvo a prínosy svojim členom.

Existujú aj iné, menšie inštitúcie ovplyvnené Cirkvou, ktoré majú podobné kvality. Ide o miestne, kultúrne či náboženské združenia, ktoré pestujú umenie, občianskeho ducha a charitatívne diela obohacujúce komunitu spôsobmi, ktoré nie je možné kvantifikovať. Vidno to aj v rôznych organických či etnických spoločenstvách, ktorých benefity sa prejavujú v solidarite jej členov a v ich výraznej lokálnej identite.

V atmosfére vzájomnej dôvery, ktorej prehlbovaniu napomáha Cirkev, sú lokálne transakcie, výmenné obchody alebo susedské činy jednoznačne cenným prínosom, ktorý ekonomiku posilňuje. Mohli by sme tiež poukázať na dlhú históriu podpory zo strany Cirkvi poľnohospodárstvu, v ktorom pôda nielenže prináša plody a vytvára veľké bohatstvo, ale taktiež buduje pocit sebestačnosti, rozvíja charakter a silný pocit vlastníctva.

Všetky tieto inštitúcie a činnosti obohacujú spoločnosť a kultúru. Majú nepriamy vplyv na formálnu ekonomiku a skutočne ju vyživujú a udržujú.

Cirkev obohacuje kultúru

Cirkev je však tým činiteľom v spoločnosti, ktorý v najväčšej miere podporuje ekonomiku. Nejde tu iba o akýsi všeobecný „kresťanský“ postoj, ktorý ekonomicky pozdvihol civilizáciu Západu. Cirkev položila základ našej civilizácie, ktorej súčasťou je naša ekonomika.

V prvom rade je Cirkev inštitúciou, ktorá obohacuje kultúru a vytvára nesmierne hodnoty v duchovnej oblasti. Vezmime si len jej liturgické, morálne a náboženské činnosti, ktoré spoločenstvu prinášajú ohromné

duchovné prínosy. Dávať význam a zmysel životu je v dnešnom svete depresie, hedonizmu a osamelosti komoditou nevyčísľiteľnej hodnoty.

Cirkev ďalej svojim deťom a spoločnosti ako celku nezištne prináša kultúru, charitu a poznanie. Bola to Cirkev, ktorá ako prvá zakladala univerzity a nemocnice. Jej rehoľné rády nezištne slúžili chudobným vo svojich nemocniciach a dokonca chodili vyhľadávať pacientov na hlavné i vedľajšie cesty. Cirkev má jedinečnú schopnosť inšpirovať ľudí, aby začali premýšľať o službe druhým z lásky k Bohu.

Zdroj: commons.wikimedia.org

Priama podpora pre ekonomiku

Okrem týchto nepriamych prostriedkov Cirkev prispieva k uľahčovaniu hladkého chodu ekonomík aj prostriedkami, ktorých dopad je priamejší.

Transakcie závisia od dôvery a poctivosti. Cirkev ako ochrankyňa morálneho zákona má, prirodzene, objektívne normy, ktoré konkrétne pomáhajú identifikovať a odsudzovať každú nespravodlivosť v ekonomike a budovať atmosféru dôvery. Okrem toho sviatosť zmierenia nielenže tvrdo vyžaduje poctivosť v biznise, ale taktiež ukladá vrátiť nečestne nadobudnuté prostriedky, resp. nahradiť spôsobenú škodu.

Dokonca aj v oblasti ekonomickej teórie bola Cirkev priekopníkom. Na rozdiel od všeobecne rozšíreného mýtu, zakladateľom ekonomickej vedy nebol Adam Smith (ktorý považoval katolícku charitu za škodlivú). Jej prvé základy nachádzame v spisoch stredovekých osobností ako je svätý Bernard, svätý Anton, svätý Tomáš Akvinský a ďalší raní scholastici.

Libertariáni, Rakúska ekonomická škola a ďalšie ekonomické školy odvodzujú svoj pôvod zo španielskej školy Salamanca (1500 – 1650). Jej dominikánski bratia vypracovali komplexné ekonomické koncepcie, ako je teória užitočnosti, kvantitatívna teória peňazí, alternatívne náklady a preferencie likvidity dávno pred modernými ekonómami.

Nemôžeme podceňovať úlohu tradičných učení Cirkvi pri formovaní modernej ekonómie. Rovnaké morálne vedenie je aj dnes veľmi potrebné v čoraz neosobnejších ekonomikách riadených algoritmami a štvrtročnými správami o výnosoch a zisku.

Obmedzenia katolíckej ekonomiky

Katolícka ekonomika však má svoje obmedzenia.

V každej ekonomike musí vládnuť spravodlivosť, zatiaľ čo Cirkev kladie veľký dôraz na charitu a chudobu. Preto sa ekonomika nemôže riadiť charitou, aby trh nebol vydaný napospas podvodníkom, ktorí by zneužívali poctivcov.

Cirkev iba vytvára podmienky na to, aby ekonomiky prosperovali. Viac nemôže robiť. Trh nikdy nemôže byť kostolom, hoci trhoviská sa často nachádzali na námestiach pri kostole. Ani Cirkev sa nemôže stať trhoviskom.

Prívlastkom podstatného mena „ekonomika“ musí byť vždy prídavné meno „katolícka“. Vždy, keď je snaha, aby sa toto adjektívum stalo podstatným menom, na scénu prichádzajú chrámoví peňazomenci, ktorých náš Pán tak rázne vyhnal von.

Hrozná alternatíva

Mám obavy, že príde doba, keď všetko, čo Cirkev priniesla, bude z ekonomiky odstránené. Potom už nebudú nijakí rodinní opatrovatelia. Rodina sa zredukuje na obyčajný spolok sebeckých jednotlivcov. Morálny zákon bude zvalcovaný bezuzdným frenetickým trhom. Trh bude opäť ponechaný koristníckej brutalite tých, ktorí hľadajú iba svoj vlastný zisk. Spoločnosť sa rozpadne, ako je tomu i dnes, a nijaké množstvo daňových dolárov, pracovných miest, ani akákoľvek geniálna hospodárska politika ju nedá naspäť dohromady.

Preto používam prídavné meno „katolícka“ na opis ideálnej ekonomiky, akú potrebujeme. Keď bude katolícky prvok odstránený, ekonomika príde o srdce a dušu a my budeme mať pred sebou desivú účtovnú knihu sveta bez Boha.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/ako-vyzera-katolicka-ekonomika/>